ПОРОГИ

Культурно-політичний місячник для українців у Чеській Республіці
POROHY Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 3/2025, рік XXXIII | č. 3/2025, ročník XXXIII
Усі електронні випуски часопису "Пороги" знайдете на: **porohy.cz**
facebook.com/PorohyJournal | instagram.com/porohyjournal

ЕРНЕСТ ВОЛТР:

"СОЛІДАРНІСТЬ — ЦЕ КОЛИ ДОПОМОГА ТОБІ ЩОСЬ КОШТУЄ" / 12-17 с.

4-9

Хроніки громади; Дайджест; Гібридна війна в Чехії очима чеських журналістів Йіржі Гинека та Ярослава Спурного;

10-11

Українські біженці не витісняють місцевих: досвід Чехії; Як Україна готує технологічну відповідь на "Шахеди";

18-22

Історична довідка: чехи Волині; Колонка в соцмережі: Остап Українець; Персона: Дмитро Донцов.

Зміст

Хроніки громади 4

Дайджест новин 6

П'ята колона 8

Історична довідка 18

Чехи Волині

Колонка в соцмережі 19

Остап Українець: мова, культура та історія як елементи системи безпеки

Персона 20

Ідеолог суверенної України — Дмитро Донцов. Погляд на спадщину мислителя

Соціологія 10

Українські біженці не витісняють місцевих: досвід Чехії спростовує міфи про ринок праці

Війна триває 11

Як Україна готує технологічну відповідь на "Шахеди": коментар Валерія Чуркіна

Розмова 12

Ернест Волтр: "Солідарність — це коли допомога тобі щось коштує"

4.3.

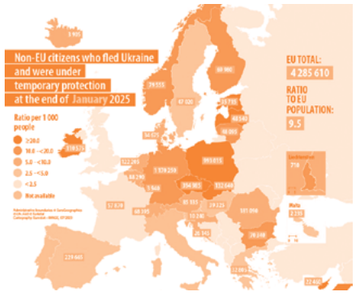
2027, до цієї дати Європейський Союз продовжив тимчасовий захист для понад 4 мільйонів українських біженців, які шукали притулку від війни. Рішення пролонгувати дію Директиви про тимчасовий захист було одноголосно підтримано державами-членами ЄС.

Цей крок, ухвалений 13 червня 2025 року, має на меті забезпечити стабільність та визначеність для українців, які перебувають у країнах Співтовариства.

З моменту активації Директиви в березні 2022 року, українські біженці отримали право на проживання, працевлаштування, доступ до освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення в усіх країнах ЄС без необхідності подавати індивідуальні запити на притулок. Це значно знизило навантаження на національні системи надання притулку та спростило інтеграцію переміщених осіб.

Наразі близько 4,3 мільйона українців користуються цим статусом захисту. Продовження терміну дії Директиви є чітким сигналом з боку Європейського Союзу про подальшу підтримку та солідарність з Україною та її громадянами в умовах триваючої агресії. Остаточне офіційне затвердження рішення очікується на засіданні Ради ЄС наприкінці червня. ■

European council

14.6

2025 року Посол України в Чехії Василь Зварич відвідав український осередок в Хомутові, де зустрівся з активом місцевих громадських організацій.

У новому офісі "Дзвонів надії" відбулася розмова про виклики, з якими стикається громада, зокрема українські матері-біженки з дітьми, а також обговорення гуманітарної допомоги ЗСУ та форм співпраці з УІЧР і Європейським конгресом українців.

Пан посол підтримав прохання громади щодо відродження практики проведення виїзних консульських днів у Хомутові — в останню суботу кожного місяця, безпосередньо в офісі організації.

У подарунок до відкриття офісу посол передав двомовні ілюстровані дитячі книги для бібліотеки організації та міських бібліотек Хомутова й Їркова.

Також Василь Зварич узяв участь у фестивалі національних меншин "Кольоровий регіон", де українську культуру представили колектив "Доля" та танцювальна студія "Незламні". Він подякував місту за підтримку українців, а громаді — за згуртованість і взаємодопомогу. ■

Пороги

Зліва направо: Станіслав Афіцький - голова спілки"Дзвони надії" УІЧР, Валерій Кулацький - голова спілки "Дзвони надії", Василь Зварич - посол України в ЧР, Богдан Герасько - голова спілки " Сила Єдноти"

4.6.

2025 року в празькому районі Чаковіце (Praha 9, Cukrovarská 1141/47b) урочисто відкрився магазин "Смаки України" (Chutě Ukrajiny). Заявлено що частина прибутку буде спрямована на допомогу 21-й ОМБ ЗСУ.

Ця ініціатива організована Посольством України в Чехії спільно з підприємницею Христиною Хитрачковою в рамках проєкту "Купуй українське — підтримуй ЗСУ", як частина глобальної кампанії, започаткованої дипломатами та громадськими діячами для збору коштів на потреби української армії через комерційну діяльність. Кожен продаж — мінімальний відсоток із обраних товарів — надходить до фонду підтримки бригади.

Мета кампанії спрямована на популяризацію українських виробників; створення стійкого джерела фінансової допомоги ЗСУ незалежно від волонтерських хвиль; інтеграцію українців у чеське суспільство через щоденну торгівельну активність. Також це можливість для українців у Чехії показати своє культурне надбання й підтримати власну країну новими шляхами.

Ініціатива отримала позитивний прийом у спільноті, і планується розширення: подібні точки можуть з'явитися й в інших чеських містах, що значно посилить підтримку і допоможе українській діаспорі налагоджувати бізнес-взаємодію. ■

Gromada.cz

123

тисяч переглядів набрало відео екс-прем'єра Чехії Бабіша в одній із соцмереж, яке він записав у контексті передвиборчої кампанії, заявляючи: "чехам нічого, українкам — усе", обґрунтовуючи, що підтримка українців відбувається "коштом чеських матерів та сімей".

За словами Бабіша, ініціатива уряду щодо батьківської допомоги (rodičovský příspěvek) для українських матерів ускладнить ситуацію для чеських самотніх чи малозабезпечених матерів. Насправді, зазначають журналісти Novinky, відповідний законопроєкт лише обговорюється й, за оновленими даними, стосуватиметься лише кілька тисяч жінок з приблизно 50 000 українок репродуктивного віку у Чехії.

Бабіш змінив риторику на подібну до такої, яку застосовує правопопулістична SPD. Політолог Ян Буреш вважає, що це стратегія для перенаправлення голосів SPD на користь ANO — але така тактика ризикує викликати негатив у ліберальних регіонах, зокрема в Празі.

Фактично, статисти Відділу праці вказують, що українські мігранти більше сплачують у бюджет, ніж отримують. При цьому ряду українців доступна лише базова гуманітарна допомога — близько 4 470 крон на дорослого і 2 480 на дитину до 6 років. Опитування Novinky за участі майже 40 000 респондентів показало: 58 % вважають заяви Бабіша неприйнятними, тоді як 42 % – підтримують. ■

Novinky.cz

13.7.

в Празі представники Європейського Конґресу Українців передали міністру закордонних справ України Андрію Сибізі символічний "прапор єдності" від волонтерів Чехії, Словаччини та України.

Цей прапор уже раніше вручали президентам України та Чехії. Його створено в межах ініціативи "Дрони – за Україну", яка об'єднує волонтерів, що забезпечують українських захисників дронами та технікою.

Під час візиту до Чехії Сибіга взяв участь у міжнародній безпековій конференції Global Sec і відвідав могилу Івана Горбачевського разом із чесько-українською науковою спільнотою. Передача прапора стала знаком вдячності та єднання українців Європи з державою. Міністр подякував волонтерам, наголосивши на важливості таких ініціатив.

Європейський Конґрес Українців планує надалі передавати прапор міжнародним партнерам як символ єдності, солідарності та безперервної боротьби українського народу за свободу. ■

ukrainianworldcongress.org

На фото: Олесь Шокало передає Андрію Сибізі символічний "прапор єдності" від волонтерів Чехії, Словаччини та України

18.7.

2025 український парламент ухвалив закон, що дозволяє громадянам України мати подвійне або множинне громадянство.

Рішення спрямоване на підтримку демографічної стабільності та посилення зв'язку з величезною українською діаспорою, яка налічує близько 25 мільйонів осіб.

До цього часу українське законодавство не визнавало другого громадянства: отримуючи іноземний паспорт, громадянин мусив позбавлятися українського. Через це багато етнічних українців, які мешкають за кордоном, були змушені обирати між альтернативами. Зараз в країні проживає приблизно 32 млн осіб — значно менше, ніж 52 млн у 1991 році, і війна значно посилила це падіння.

Закон значно полегшує надання громадянства дітям українців, народжених за кордоном, українцям, які отримали іноземне громадянство через шлюб, а також іноземцям, які воюють у складі українських військ. Хоч безпосередньо не обмежує росіян у можливості отримати українське громадянство, проте передбачає можливість запровадження обмежень у зв'язку з агресією РФ.

Усі іноземці, що претендують на статус громадянина України, мають пройти тести з української мови, історії та основ конституційного ладу.

Цей закон можна розглядати як важливу складову стратегії демографічного відродження і зміцнення позицій України на глобальній арені шляхом системного залучення діаспори та тих, хто розділяє її цінності. ■

reuters.com

Європейський Союз зміцнює енергетичну незалежність на тлі глобальних загроз

Рада ЄС затвердила нові висновки щодо посилення Енергетичного Союзу, наголосивши на стратегічній меті – досягти енергетичної безпеки та незалежності від зовнішнього впливу. Ці кроки стали відповіддю на загострення геополітичної ситуації та необхідність енергетичного суверенітету.

Після вторгнення Росії в Україну, ЄС активізував перехід до чистої енергії та зменшення залежності від викопного палива. Зокрема, План REPowerEU та Версальська декларація 2022 року започаткували нову енергетичну політику Євросоюзу, орієнтовану на стійкість і децентралізацію.

Рада підкреслила необхідність:

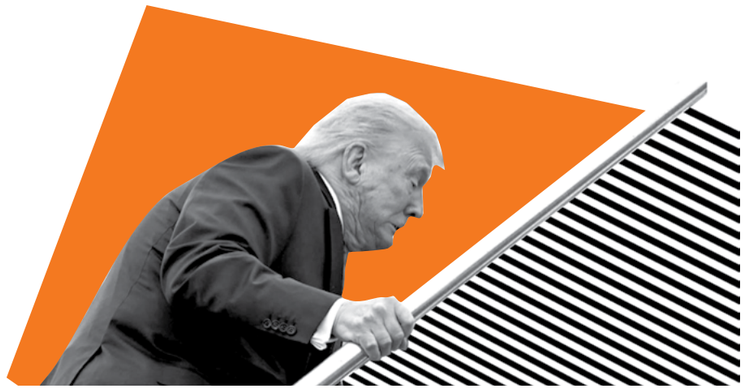
- виконання кліматичних цілей,
- підтримки інновацій у чистій енергетиці,
- впровадження чинного законодавства,
- розбудови внутрішніх ресурсів.

Особливу увагу приділено Україні та Молдові. ЄС визнає масштабну шкоду, завдану українській енергосистемі, та закликає до активної фінансової, технічної та регуляторної підтримки її відновлення. Молдова ж отримала позитивну оцінку за кроки у напрямку енергетичної стійкості.

До кінця 2025 року Єврокомісія має представити пакет рішень для модернізації енергетичної інфраструктури, що стане наступним етапом на шляху до енергонезалежної Європи. ■

Трамп раптово покидає саміт G7 через загострення конфлікту на Близькому Сході

16 червня 2025 року президент США Дональд Трамп достроково залишив саміт G7 у канадському Кенанаскісі, щоби повернутися до Вашингтона. Офіційною причиною стали повідомлення про стрімке загострення конфлікту між Ізраїлем та Іраном. Трамп пропустив низку двосторонніх зустрічей, зокрема з президентом України Зеленським.

У короткій заяві він попередив мешканців Тегерана про "неминучу небезпеку" й закликав до евакуації, наголосивши, що Іран "ніколи не повинен володіти ядерною зброєю". Замість участі у другому дні саміту президент США терміново скликав нараду з питань нацбезпеки в Білому домі.

Президент Франції Еммануель Макрон припустив, що Трамп міг би використати цю ситуацію для ініціювання дипломатичного посередництва з метою запобігання ескалації конфлікту — натомість Трамп обрав негайне повернення до США. Трамп різко відповів на припущення Макрона, назвавши його заяву "спробою публічного самопіару" і наголосивши, що причини його від'їзду значно серйозніші, ніж можливість ведення переговорів.

На зустрічі Трампа із Зеленським планувалось обговорити купівлю нового оборонного пакету для України.

Також варто відзначити, що виліт Трампа із саміту стався саме в момент початку масованої атаки на Київ. Цей удар став найбільш руйнівним для Києва у 2025 році, призвівши до численних жертв і значних руйнувань — щонайменше 28 загиблих і понад 130 поранених. ■

Засновник Spotify інвестує у виробника ударних AI-дронів для України

Даніел Ек, засновник стримінгової платформи Spotify, інвестував 100 млн євро у німецький оборонний стартап Helsing, який виробляє автономні системи та дрони на основі штучного інтелекту. Загальний обсяг інвестицій у компанію в цьому раунді становив 600 млн євро, що підвищило її вартість до 12 млрд євро — рекордна оцінка серед європейських оборонних стартапів.

Helsing вже активно постачає безпілотники в Україну, зокрема серії HF-1 та HX-2, які використовуються на передовій. За словами Ека, війна в Україні стала "моментом пробудження" для Європи: вона показала важливість високотехнологічних рішень у сфері безпеки. Він вважає, що штучний інтелект, масштаб і автономія формують майбутнє сучасної війни.

Компанія Helsing співпрацює з урядами Німеччини, Великої Британії та Франції, зокрема розробляє програмне забезпечення для новітніх винищувачів. Це інвестиція не лише у технології, а й у зміну європейської парадигми оборонної незалежності. Таким чином, війна в Україні стала каталізатором для трансформації європейського оборонного сектору, а інвестиції таких підприємців, як Ек, сприяють цьому переходу. ■

Європа вперше випередила США у військовій допомозі Україні

Кілька європейських країн успішно заповнили прогалину у військовій та гуманітарній допомозі Україні, що утворилася після припинення нових пакетів американської підтримки на початку 2025 року.

Згідно з даними Інституту світової економіки в Кілі, загальна середньомісячна допомога в перші чотири місяці 2025 року зросла на €2,4 млрд порівняно з попередніми періодами.

У цьому році європейські країни надали військову допомогу на приблизно €72 млрд, тоді як США – близько €65 млрд. Це перший випадок з червня 2022 року, коли Європа перевершила США за розміром військової підтримки.

Суттєвий внесок зробили Велика Британія (€4,5 млрд), Франція (€2,2 млрд) і країни Північної Європи, які загалом передали €5,8 млрд. Окрім того, інституції ЄС забезпечили €12,2 млрд невоєнної допомоги.

Проте залишається питання — чи це разовий сплеск, чи початок стійкого зрушення у підтримці України?

Надалі Європі доведеться вирішувати кілька викликів: чи розділяти фінансовий тягар справедливо між країнами та як використовувати €218 млрд заморожених російських активів — наразі ці кошти лише частково спрямовані у вигляді позик. ■

Чехія – пральня для російських грошей? Репортер викриває схеми впливу Кремля

Журналіст Йіржі Гинек у новій книзі та подкасті iDNES.cz розповів, як Чехія роками слугує схованкою для капіталів російських олігархів та організованої злочинності. І що найстрашніше – ці потоки формують небезпечний політичний вплив на саму країну.

Ці заяви пролунали в подкасті "Rozstřel" від iDNES.cz де автор презентував вихід своєї нової книги — "Російський Клондайк у Чехії". Видання стало результатом багаторічного розслідування, що демонструє — Чехія, попри санкції, війни та гучні заяви, і далі залишається "тихою гаванню" для тіньових російських капіталів.

> **Ми досі є пральнею для грошей російських мафіозі та політиків.**

Російські гроші — російський вплив.

Йіржі Гинек описує Чехію як місце, куди роками стікали не лише сумнівні кошти, а й представники російської політичної та бізнес-еліти. Часто — з родинами, часто — через офшори, часто — з "добром" чеських структур.

"*Це не просто гроші*, — каже Гинек. — *Це вплив. Через нерухомість, православну церкву, псевдоблагодійні фонди та бізнесові структури, які співпрацюють з політиками або навіть входять у владні кола*".

Зокрема, журналіст наводить приклади, коли великі суми готівки прибували до країни, і буквально "вручалися" посадовцям або депутатам. Водночас, російські інвестори — часто з оточення Путіна — скуповують об'єкти нерухомості, будують впливові мережі у Чехії та поширюють антизахідні наративи.

Православ'я і політика.

Одним із найменш помітних, але ефективних каналів впливу, за словами журналіста, є православна церква. Вона, нібито аполітична, слугує інструментом м'якої сили, підтримуючи проросійські позиції, особливо серед мігрантських громад.

"*Через церкву йдуть не лише духовні послання, а й сигнали підтримки для конкретних політиків та ініціатив, які вигідні Кремлю*", — наголошує Гинек.

Політична сліпота чи змова?

Автор критикує чеські державні інституції за бездіяльність. Попри численні свідчення та журналістські розслідування, масштабного викриття чи політичної реакції не було.

"*Є депутати, які вдають, що нічого не відбувається. Є бізнесмени, які прикриваються інвестиціями, але насправді працюють як "відмивальні механізми*", — зазначає він.

Книга як попередження.

"Російський Клондайк у Чехії" — це не лише хроніка зловживань, а й спроба застерегти суспільство. У книзі зібрані факти, документи, свідчення — усе, що вказує на присутність і поширення кремлівського впливу в Чехії.

Гинек закликає громадськість не мовчати: "*Якщо ми хочемо бути безпечною частиною Європи, ми повинні знати, хто і як на нас впливає. Це більше не гіпотези — це задокументовані реалії*".

Що далі?

Журналіст вважає, що Чехія має терміново:

- Запровадити реальний фінансовий моніторинг над великими російськими інвестиціями.
- Посилити контроль за зв'язками політиків із російськими донорами.
- Реформувати антикорупційні органи.
- І найголовніше — прозоро інформувати суспільство про масштаби загрози.

"*Ми або на боці прозорості, або на боці системи, яка підкилимно служить чужим інтересам. Третього не дано*", — резюмує Йіржі Гинек.

Книга і подкаст стали серйозним викликом політичному класу Чехії. Але водночас — вони й заклик до пробудження громадян. Бо лише активне суспільство може припинити роль Чехії як "російської пральні". ■

П'ята колона Московії: чому Чехія досі в небезпеці після висилки російських дипломатів

Попри висилку десятків російських дипломатів і агентів у 2021–2022 роках, Чехія залишається вразливою до прихованого впливу Кремля. Про це заявляє журналіст-розслідувач Ярослав Спурний у подкасті "(Ne)bezpečí" видання Respekt, а також у своїй новій книжці "Врбетіце: російська операція, яка змінила Чехію". За його словами, головна загроза сьогодні — не дипломати, а "п'ята колона" з числа місцевих росіян, бізнесменів та активних агентурних структур.

На території Чехії нині проживає близько 40 тисяч громадян Росії. Більшість — звичайні люди, проте, як застерігає Спурний, частина з них може бути пов'язана зі спецслужбами РФ або діяти в інтересах Кремля через бізнес, культурні об'єднання чи псевдоблагодійні структури. Окрему загрозу становлять понад 13 000 компаній з російським капіталом, зареєстрованих у країні. Деякі з них не здійснюють активної діяльності, але можуть у будь-який момент бути "активовані" як елементи економічного чи інформаційного впливу.

Врбетіце як поворотний момент.

Книга Спурного зосереджена навколо вибухів на військовому складі у Врбетіце у 2014 році — диверсії, організованої агентами російського ГРУ. Цей теракт, на думку автора, став не лише трагедією, а й лакмусовим папірцем для виявлення масштабів російської присутності у Чехії.

Розслідування Спурного показує, що агенти діяли не лише через дипломатичні канали, а й за допомогою локальних посередників, компаній та контактів, які роками будувалися в країні. Це була операція не точкова, а системна — і вона показала, наскільки легкою мішенню може стати держава, яка недооцінює гібридні методи.

Закон проти агентів.

Однією з ключових реакцій на події у Врбетіце став новий закон, відомий як Lex Ukrajina 7. Він дозволяє притягати до відповідальності осіб, які свідомо допомагають іноземним розвідкам, навіть якщо вони не мали доступу до державної таємниці.

Цей закон, за словами Спурного, є позитивним кроком, але сам по собі не вирішує проблему: "*Ми повинні слідкувати не лише за витоками інформації, а за інфраструктурою — фінансовою, інформаційною, соціальною — яку Кремль роками вибудовує в Європі. І Чехія тут не виняток, а радше слабка ланка*".

Рекомендації журналіста.

Ярослав Спурний пропонує кілька напрямів дій для зменшення впливу "п'ятої колони":

- Аудит компаній із російським капіталом — перевірка їхніх зв'язків, кінцевих бенефіціарів, активності на ринку.
- Моніторинг російських громадських структур — особливо тих, що просувають проросійські наративи.
- Освітні кампанії для громадськості — підвищення обізнаності про методи гібридного впливу.
- Співпраця із союзниками — обмін даними із розвідками країн ЄС і НАТО.

> **Після висилки агентів ми помилилися, подумавши, що небезпека минула. Насправді ми просто втратили з поля зору менш очевидних гравців", — наголошує журналіст.**

Тиша — головний союзник Кремля.

Найбільша проблема, на думку журналіста, — суспільна апатія. Тема російського впливу після перших хвиль обурення у 2021 році поступово відійшла на другий план. Та Кремль не перестав працювати. "*Коли ворог діє мовчки, ми не повинні мовчати. Якщо мовчимо — він перемагає*", — підсумовує Спурний.

Чехія не є безпечною, доки на її території залишаються непомітні, але ефективні інструменти російського впливу. Від м'якої сили до бізнесу, від псевдокультури до саботажу — арсенал "п'ятої колони" широкий. І якщо держава та суспільство не дадуть цьому рішучої відповіді, загроза лише зростатиме. ■

Українські біженці не витісняють місцевих: досвід Чехії спростовує міфи про ринок праці

У той час як у багатьох європейських країнах тривають дискусії щодо економічних наслідків прийому українських біженців, нове дослідження, оприлюднене на платформі VoxEU Центру економічних досліджень CEPR, свідчить: присутність українців на чеському ринку праці не мала жодного негативного впливу на зайнятість місцевого населення.

Автори дослідження, Агнешка Постепська (Європейський університетський інститут) та Анастасія Волошина (Університет Бокконі), проаналізували ефекти масового притоку українців у Чехію після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року. Чехія — одна з країн, яка найбільше прийняла українських біженців у перерахунку на кількість місцевого населення, забезпечивши їм майже негайний доступ до ринку праці завдяки ухваленому закону Lex Ukraine.

У фокусі дослідження опинились ефекти працевлаштування біженців на зайнятість громадян Чехії. Аналітики використали дані Labour Force Sample Survey за 2019–2022 роки, об'єднані з регіональною статистикою розселення українців. Дослідниці порівнювали зміни в зайнятості у регіонах із більшою та меншою концентрацією переселенців до та після початку війни.

Результати дослідження показали відсутність негативного впливу на ринок праці. Відсоток безробітних серед чехів залишився стабільним, так само як і рівень економічної активності. Тобто українці не витіснили місцевих з робочих місць.

У регіонах із вищим рівнем присутності біженців спостерігалося незначне збільшення кількості відпрацьованих годин серед чеських жінок. Зростання на 1 % кількості працюючих українців у регіоні відповідало зростанню робочого часу жінок на 0,62 % (≈14 хвилин на тиждень).

Навіть у секторах із концентрацією українських працівників — будівництві, виробництві, торгівлі, логістиці — не було зафіксовано падіння зайнятості серед чехів.

Чому так?

Автори наводять кілька причин:

- Гарячий ринок праці: перед війною Чехія мала один із найнижчих рівнів безробіття в ЄС, а понад 70 % вакансій вимагали лише базової освіти.
- Сегментація ринку: українці часто працювали в секторах, де чехи не бажали працювати — на фізичних або сезонних роботах, з невисокою оплатою та вимогами.
- Висока швидкість інтеграції: політична воля та прості механізми працевлаштування дозволили багатьом українцям швидко знайти роботу та заповнити наявні "кадрові діри".

Таким чином чеський досвід доводить, що за умов нестачі кадрів та грамотної інтеграції новоприбулі можуть стати ресурсом, а не тягарем. Це підтверджують і інші дослідження: наприклад, за даними UNHCR та Deloitte, у Польщі українські переселенці додали 2,7 % до ВВП у 2024 році без негативного впливу на зарплати чи зайнятість місцевих.

Авторки також наголошують: робота в країні перебування розширює навички та можливості українців, що важливо не лише для приймаючих країн, а й для майбутньої відбудови України. Власне, доступ до роботи — це шанс зберегти людський капітал і запобігти довгостроковій залежності від соціальної допомоги.

Дослідження фіксує лише офіційне працевлаштування, не враховуючи значну частину тіньової економіки. Також воно охоплює лише період до кінця 2022 року і подальші ефекти ще належить вивчити. Проте перші висновки вже свідчать про те, що політика відкритих дверей у Чехії дала позитивний результат. ■

Як Україна готує технологічну відповідь на "Шахеди": з інтерв'ю Валерія Чуркіна

Заступник міністра оборони України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і діджиталізації Валерій Чуркін — одна з ключових фігур, відповідальних за впровадження нових військових технологій. В його команді зосереджені зусилля держави на боротьбі з дроновим терором Росії — зокрема, на розробці і масштабуванні засобів протидії "Шахедам".

В інтерв'ю DOU він розповів, як еволюціонують ворожі дрони, що робить українська сторона у відповідь і чому зараз важлива не тільки розробка, а й швидке масштабування. За словами Чуркіна, росіяни активно модернізують ударні безпілотники і постійно ускладнюють завдання українським ППО та РЕБ. Хоча на даний момент у "Шахедів" немає повноцінного штучного інтелекту, тенденція очевидна — автоматизація та комп'ютерне бачення вже інтегруються.

Міністерство оборони уважно стежить за тим, як росіяни інтегрують системи комп'ютерного бачення у свої безпілотники. За словами Чуркіна, в останніх версіях "Шахедів" уже реалізовано системи донаведення, які дозволяють підвищити точність та ефективність атак. *"Якщо імплементують систему, яка дасть змогу вирішувати складніші завдання, це збільшить летальність "Шахеда" і коефіцієнт ефективності"*, — попередив він.

Водночас Україна розробляє власні автоматизовані рішення. Як зазначив Чуркін, успішна імплементація комп'ютерного зору у FPV-дрони дозволила значно покращити результати їхнього застосування: *"На звичайний дрон ми поставили донаведення, і коефіцієнт його якості застосування підвищився на 30%"*. Також команда міністерства працює над створенням дронів дальнього радіусу дії: *"Чекаємо виходу дрона, який буде основним засобом ураження від тисячі кілометрів"*, — додав заступник міністра.

Чуркін наголошує, що успішні технологічні рішення в Україні вже існують, зокрема й розроблені приватними командами. Проте головне завдання — зробити ці рішення масовими та доступними по всій лінії фронту.

Нагадав і про тактичну адаптацію обох сторін. Так, свого часу ефективною відповіддю на дрони стали мобільні вогневі групи, однак ворог швидко змінив тактику.

Щоб відповідати на ці виклики, потрібне серйозне фінансування й виробничі потужності: *"Наші команди зараз активно працюють, щоб це сталося. Відповідь буде за кілька місяців. У нас просто немає іншого виходу. Тут потрібні, по-перше, кошти, тому що це не мільйони гривень, а значно більше"*, — пояснив посадовець. — *"І здатність промислового сектору виготовляти всі ці речі"*.

Окрім боротьби з дронами противника, команда Міноборони вирішує системні проблеми всередині української армії. Серед них — надмірна кількість типів БПЛА, що ускладнює логістику, навчання та обслуговування. На думку міністра, уніфікація має стати пріоритетом. Ідеальна модель — десятки уніфікованих рішень у кожній категорії замість сотень різних. У якості аналогії Чуркін навів автомат АК, з яким може впоратись будь-який солдат. Такий же рівень стандартизації має бути і з дронами та боєприпасами до них.

Міноборони не обмежується лише стратегією — є і практичні результати. Зокрема, за словами Чуркіна:

- Запущено у виробництво пристрій "Вітряк-М", який виявляє ворожі БПЛА — його вже кодифіковано й допущено до використання у ЗСУ.
- Розробляються стандарти для вибухівки, боєприпасів, FPV-дронів та їх скидів.
- Впроваджується модульність — камери, антени, елементи управління мають бути взаємозамінними.

Україна веде не лише війну зброї, а й війну технологій. І в цій боротьбі окрім ідеї важливі також масштаб, стандарти та швидкість впровадження. Команда Валерія Чуркіна вже має низку ефективних рішень, але наступний ключовий етап — їх масове застосування на полі бою. ■

ЕРНЕСТ ВОЛТР: "СОЛІДАРНІСТЬ — ЦЕ КОЛИ ДОПОМОГА ТОБІ ЩОСЬ КОШТУЄ"

Фотографія: Соня Покорна (@Sonia.Pokorna)

Ернест Волтр — чеський волонтер і музикант, який перетворив утилізацію старих чеських вікон на благодійний проєкт, який реалізується через ініціативу “Okna pro Ukrajinu”

Після кожного обстрілу українських міст агресор вириває шматки повсякденного життя, яке здавалось незмінним. Одними з перших удар тримають вікна: прості конструкції із дерева і скла, крізь які ми звикли бачити світ. Уявіть собі, що їх більше немає — і що зима вже завтра.

Саме в цей момент на сцену виходить Ернест Волтр — чеський волонтер і музикант, який перетворив утилізацію старих чеських вікон на благодійний проєкт, який реалізується через ініціативу “Okna pro Ukrajinu”. Ми поговорили з Ернестом про особисту мотивацію, родинну історію, вікна як символ практичної солідарности, поїздки на фронт і силу музики, що звучить навіть у підвалах прифронтових театрів.

Розмова: Тетяна Пилипчук,
Текст: Олег Баланда

— Здається, у тебе особливий зв’язок з Україною. Чому ти вирішив допомагати?

— Головна причина — те, що зовсім поруч із нами відбувається масштабна геополітична криза. Це — наша історична можливість допомогти. Я принципово не можу змиритися з несправедливістю та агресивним експансіонізмом Росії. Ще з 2014 року в мене з’явилися кілька друзів в Україні. А ще я — волинський чех, і з дитинства мене цікавило, де народилися мої прадіди. З роками ця цікавість переросла у глибший зв’язок.

— Розкажи, будь ласка, більше про історію твоєї родини на Волині. Що змусило їх повернутись назад?

— Мій прадід народився ще за Австро-Угорщини, як дитина пережив Першу світову, застав боротьбу за незалежність України, потім опинився у Польщі, СРСР, під німецькою окупацією, а потім знову в Радянському Союзі. Вже тоді стало зрозуміло, що жити там більше не хочуть. Особливо коли з’явилася можливість репатріації до Чехословаччини.

У нашому селі майже всі мали пріоритетне право на повернення. Можливо, тому, що значна частина волинських чехів воювала у складі Чехословацької армії на території Радянського Союзу. Майже в кожній родині був хтось, хто після війни опинився в Чехословаччині й активно дізнавався, як юридично здійснити повернення й знайти нове місце для життя.

> **Ми їх викинемо. Вони навіть для теплиць не підходять — квіти всередині просто зваряться.**

— Чому саме вікна, а не щось інше?

— Хтось замінює вікна, викидає їх або віддає. Це не виглядає як "справа всього життя". Але наприкінці 2022 року я проходив повз Чеське статистичне управління і побачив перед будівлею близько тридцяти вікон. Нові, дерев’яні, масивні, євростандартні. Більшість були в чудовому стані, майже без пошкоджень. Я запитав прораба, що з ними буде. Він відповів: *"Ніхто їх не хоче. Ми їх викинемо. Вони навіть для теплиць не підходять — подвійне скло, надто тепло, квіти всередині просто зваряться"*.

Мене це вразило. Така абсурдна марнотратність. Я на той момент уже не раз бував в Україні, роками допомагав, і перше, що спало на думку — спитати знайомих, чи не потрібні їм вікна. Просто щоб не допустити, щоб їх викинули.

Але залишався сумнів — як це все організувати логістично? Як перевезти вікна до України так, щоб це справді мало сенс? Я поділився ідеєю в соцмережах — і отримав кілька важливих відгуків. Люди сказали: "Це круто, ми допоможемо!". Завдяки цій підтримці я орендував склад. Коли з тієї будівлі почали демонтовувати вікна, з’явилися волонтери. Щотижня, по мірі демонтажу, ми завозили вікна на склад. Усього назбиралося приблизно 150. Потім ми завантажили вантажівку — і повезли їх в Україну. Це була перша "віконна" акція.

Щоправда, ті вікна були дуже великі — по 2,5 метра, з адміністративної будівлі. Вони не підходили для невеликих житлових будинків.

Я ще пробував якось із ними працювати, думав, що робити далі, але чіткого плану не мав. Спершу я уявляв, що можна створити застосунок: з одного боку — перелік вікон, які ми маємо, з іншого — список запитів від українців. Коли щось збігається — ми організовуємо доставку.

Але на практиці це виявилось неможливо. Або нам треба було б мати гігантські склади, або люди в Україні чекали б місяцями. Це було б абсолютно непродуктивно.

І от влітку 2023 року я потрапив на конференцію *Restoration of Ukraine* в Івано-Франківську. Я попросив організатора дозволити сказати кілька слів — і саме там вперше чітко сформулював для себе, як далі з цим працювати.

Чеські вікна отримали другий шанс служити людям, цього разу в Посаді-Покровському

— Як виглядає процес зараз?

— Зараз вікон дуже багато — люди самі виходять на контакт. Це відбувається через нашу сторінку у Facebook та сайт Okna pro Ukrajinu. Якщо ввести це в Google — ми серед перших покликань.

Парадоксально, але великий поштовх дала... історія з Дональдом Трампом — його сумнозвісне інтерв'ю із Зеленським у Білому домі. Тоді чеські медіа почали шукати гуманітарні ініціативи, які працюють без американської допомоги. Журналісти прийшли до складу організації Koridor UA, де лежало 50 наших вікон. Вони знімали сюжет про медичну допомогу, але запитали HR-менеджерку: *"А це що за дивна гуманітарка?"*

Вона за 20 секунд пояснила, що це за вікна — і після цього люди почали звертатися самі. Якщо до того ми шукали, переконували, пояснювали, чули навіть критику (хоча її було небагато) — то тепер усе навпаки. Люди самі дзвонять і пропонують.

Останні три місяці я взагалі нікому не телефонував — запити йдуть самі. Наприклад, нещодавно зателефонували з міста Мимонь, що на півночі Чехії. Там у кількох багатоповерхівках міняють вікна, яким лише вісім років. Вони отримали дотацію з ЄС на підвищення енергоефективності — і ці вікна мали просто викинути.

І ось знайшовся свідомий чоловік — пан Черношек із міської ради. Дехто навіть кепкував із нього, мовляв, що це за ідея — але він зателефонував мені й сказав: *"Просто приїжджайте, ми вам усе завантажимо, а далі робіть із цим, що вважаєте за потрібне"*.

Я погодив дату виїзду. Випадково мав трохи вільного часу, тож паралельно шукав, куди можна доставити цю партію. Через друзів вийшов на Запорізьку міську раду, зокрема на їхнє управління з ремонту та відновлення. Ми домовилися передати їм вантажівку з вікнами, а вони вже самі розподілять їх відповідно до потреб міста.

Тих вікон було спочатку 150, але згодом виявилося — аж 190. І зараз вони прямують до Запоріжжя.

Після цього я зрозумів, що вікон у Чехії — набагато більше, ніж ми можемо перевезти. Навіть без спеціальної реклами. Я вже маю готову кампанію, яку можна було б публічно запустити, але поки що стримуюся. Бо не знаю, куди подіти всі ці вікна і де взяти гроші на їх перевезення.

Транспорт — це найдорожча частина. Перевезення одного вікна коштує від 500 до 700 крон. А нове вікно такого ж типу — приблизно 10 тисяч. Навіть у нинішньому стані наші вікна мають величезну цінність.

— Як ви забезпечуєте логістику?

— Логістику для нас організовує чеська гуманітарна організація Koridor UA, яка має дві вантажівки. Вони регулярно перевозять матеріали в Україну — не лише для себе, а й для інших організацій, як-от Post Bellum чи Člověk v tísni, оскільки мають добре налагоджену систему перевезень.

Іноді вони беруть наші вікна безкоштовно — якщо це кілька штук, які можна просто додати до іншого гуманітарного вантажу. А от масштабні перевезення, як останні два, ми здійснювали за кошти зі збору, який я сам організовував і популяризував, щоб оплатити транспортування.

Ось так зараз і працює вся система.

> **Просто приїжджайте, ми вам усе завантажимо, а далі робіть із цим, що вважаєте за потрібне.**

— Я бачила на фото, що ви навіть мурували стіни під вікна?

— Насправді це не ми. Ці фото, ймовірно, з Миколаївської області — із села Посад-Покровське. Воно розташоване на межі між Миколаєвом і Херсоном і певний час було прифронтовим.

Під час звільнення там точилися запеклі бої. Усі будинки зазнали пошкоджень — здебільшого не від ракет, а від кулеметного й мінометного вогню. В селі було чотири магазини, два з яких повністю згоріли й досі не відновлені.

У Посад-Покровському діє невелика місцева ініціатива — група чоловіків, які називають себе "Більше справ, менше слів". Вони відновлюють будинки для тих, хто сам не в змозі цього зробити.

Ми домовилися, що надсилатимемо їм вікна нестандартних розмірів — великі, малі, різні. А вони вже самі вирішують, як і куди їх можна встановити.

Часто місцеві мешканці чи самі волонтери кажуть: *"У мене вибір — або залишитися без вікна, або трохи перебудувати стіну, додати кілька цеглин — і мати вікно"*. І вони це роблять. Бо розуміють: ідеального розміру не буде, але зате буде тепло.

Концерт для бійців полку "Азов", що проходять реабілітацію. Червень 2024, Україна

Чеські вікна, до речі, відрізняються від українських — за форматом, за розмірами. Тому українці адаптуються, добудовують, модернізують. У тому ж Посад-Покровському використали навіть наші перші великі вікна з адміністративної будівлі, які спершу здавалися занадто масивними. Там встановили близько 30–40 таких вікон.

Комусь — просто в дім, а хтось поставив їх на веранду. Наприклад, одну стару дерев'яну веранду модернізували — додали бляху, вмонтували великі вікна як стіни. І вийшла сучасна, світла й гарна веранда.

Це настільки вдало виглядало, що мої знайомі архітектори подивилися на фото й сказали: "Ось, як треба — гармонійне поєднання сучасного з традиційним". Вони навіть зауважили що це можна показувати як приклад.

І все це — завдяки інтуїції й естетичному чуттю місцевих хлопців. Вони зробили це, не маючи архітектурної освіти — але з оком і серцем.

— Як ти обираєш міста, куди доставляєте вікна? От зокрема щодо Запоріжжя — це вони самі вас знайшли?

— Запоріжжя нам порадила моя подруга Євгенія Закревська, яка служить в українській армії. Вона якраз була в мене в гостях у короткій відпустці й допомагала вантажити вікна. Ми зазвичай усе вантажимо вручну — це важка фізична робота.

І тоді вона сказала: *"Слухай, у мене є знайома в міській раді Запоріжжя, я спробую вас зв'язати"*. Так ми й вийшли на Запоріжжя.

До речі, в Україні також діє організація Добробат, яка займається відновленням і ремонтом пошкодженого житла. Ми теж маємо з ними зв'язок і розглядаємо можливість тіснішої співпраці. З ними співпрацює Koridor UA. Від них я нещодавно отримав контакти їхніх координаторів — здається, з Дніпра й Харкова.

Поки що чекаю, чим завершиться наш великий проєкт, перш ніж планувати подальші кроки. Усе залежить від фінансів.

Допомога для України: у чеському місті Мимонь планували завантажити 150 вікон, а відправили 186

А також — щоб про нас дізналося більше потенційних дарувальників вікон. Навіть після того одного телевізійного сюжету про нас, люди ще протягом трьох місяців дзвонили й пропонували допомогу. А це вже, здавалося б, ціла вічність — ще з часів того інтерв'ю Трампа з Зеленським.

> **Якщо внаслідок щоденних обстрілів в Україні вибиває щонайменше 100 вікон, то навіть якщо ми привеземо 250 — це лише крапля в морі.**

Отже, вікна є — і, швидше за все, їх дуже багато. Я знаю лише про невеликий відсоток із них. А потреба України — величезна. Звісно, не для кожної будівлі. Наприклад, у центральних лікарнях чи пам'ятках архітектури вікна треба виготовляти індивідуально — як це зазвичай і робиться.

Але є маса будівель, де цього не буде — і де потрібні саме прості, функціональні вікна. Якщо внаслідок щоденних обстрілів в Україні вибиває щонайменше 100 вікон, то навіть якщо ми привеземо 250 — це лише крапля в морі.

Та саме через те, що в Україні набагато більший попит, ніж у Чехії — пропозиція, ми можемо не турбуватись про ідеальне співпадіння розмірів.

—Розкажи про вашу співпрацю з "Коридором".

— Я також є волонтером Koridor UA. Коли потрібно — допомагаю в різних справах, як у Чехії, так і в Україні. Це можуть бути різні активності — наприклад, організація культурних заходів.

Щороку я влаштовую принаймні один благодійний концерт на підтримку Koridor UA — в рамках фестивалю Žižkovská noc, або, можливо, на майбутньому фестивалі, над яким ще працюємо.

Узимку ми возили машини до Одеси й залишилися там на Новий рік — святкували разом із командою "Коридору" просто на пляжі. Це був такий собі тімбілдінг на кілька днів.

Так виглядає наша співпраця — жива, невимушена, але результативна.

Треба розуміти, що навіть коли люди безкоштовно віддають вікна — це лише частина процесу. Їх ще треба завантажити, перевезти, знайти транспорт. Час — це теж ресурс. Як і люди, які все це фізично виконують. Саме тому нам постійно потрібні кошти — щоб забезпечити логістику, паливо, водіїв, склади.

— Окрім організації концертів на підтримку "Коридору", ти ще граєш у гурті. Як події 2022 року вплинули на твою творчість?

— Найбільше змінилося те, що я майже не пишу нову музику. У мене зникли вечори з чаєм і гітарою, коли можна було осмислити все, що відбулося, і перетворити це на пісні чи вірші.

Це просто припинилося. Спочатку — через шок і потребу діяти. Не було ментального простору для творчості. Зараз мій розум і душа більше налаштовані на практичне, ніж на романтичне.

Є одна-дві нові пісні, але вони здаються мені недосконалими — наче це щось не те. Найновішу я написав у гарячці, під час ковіду, буквально за два тижні до початку вторгнення. Вона — про Київ, про відчуття, що війна ось-ось почнеться. Ми вже тоді бачили, як російські війська стояли біля кордону — й усім було зрозуміло, що вони там не просто так.

— Ви виступаєте в Україні?

— Із нашим гуртом 92-а протипанкова бригада ми мали кілька турів. Перший — ще у 2013 році, доволі короткий. Потім — у 2023-му. І ще один — у 2024-му.

Основні концерти в обох останніх поїздках відбувалися в Івано-Франківську, у невеликому військовому шпиталі, де ми грали для військових. Ми з самого початку хотіли саме цього — грати для тих, хто на передовій або поруч.

По дорозі ми заїжджали до Львова, Києва, Харкова, Херсона, Івано-Франківська, а потім повертались через Ужгород — таким собі кільцем по Україні.

— А в Чехії ви також даєте благодійні концерти?

— Так, практично всі наші виступи з 92-ю протипанковою бригадою — благодійні. Ми прямо це так не називаємо, не вивішуємо банери з написом "благодійність", але й не приховуємо цього. Просто всі зароблені гроші ми передаємо на підтримку 92-ї бригади — на дрони, обладнання, амуніцію, або просто як допомогу.

— А чому ви назвали гурт *92-а протипанкова бригада*?

— Бо в 92-й бригаді служить наша подруга Євгенія Закревська, про яку я вже згадував. Вона — подруга мого друга Сергія. Саме Сергій запропонував зробити концерт на її підтримку. А потім це переросло в більшу ініціативу — вже для всієї бригади.

Євгенія спершу була аеророзвідницею в протитанковому підрозділі. І ми помилково подумали, що її підрозділ так і називається — "протипанкова бригада". Такої формально не існує, звісно. Але коли я обирав назву, хотів уникнути занадто мілітаристського звучання. Серед десятків варіантів це здалося мені цікавим і водночас іронічним.

Людям ця назва подобається — вона викликає інтерес, інтригує. Часто приходять просто подивитися, що це за дивна "протипанкова" бригада — а потім залишаються й на саму музику. От така помилка, яка стала вдалою метафорою.

— Як публіка в Україні реагує на ваші виступи? Особливо коли дізнаються, що ви приїхали з Чехії та ще й збираєте кошти на гуманітарні проєкти?

— Реакція — просто чудова. І що ближче до фронту — то тепліша. Люди дуже відкриті, щирі, вдячні. Ми грали в Харкові — це приблизно 30 кілометрів від фронту. І в Херсоні — там це фактично вже лінія фронту, бо річка Дніпро розділяє місто й позиції окупантів.

У Херсоні ми виступали в обласному драматичному театрі. Всього кілька вулиць — і вже річка, за якою стоять російські війська. Нам навіть не дозволили залишити машину на вулиці — попросили поставити її в безпечніше місце. Директор театру сказав: *"Хлопці, ховайте машину. Вони запускають дрони — якщо авто стоятиме серед інших, це ризик"*.

Грали ми в підвальному приміщенні — раніше там було кафе. Сам театр зараз не використовують — небезпечно. Там виступають усі — і музиканти, і актори, і навіть проводять події для громади.

Прийом був надзвичайний. Усе сповнене пригод — і дорога, і зустрічі з людьми. Подорож Україною — це завжди щось особливе, ще більше, ніж будь-де.

Україна справді унікальна: великі відстані, відкриті люди — щиріші, ніж ми звикли. І саме це, зрештою, — найбільша нагорода.

Благодійний концерт у Львові в підтримку 92-ї бригади — на дрони, обладнання, амуніцію, або просто як допомогу. Співають чеською, англійською та українською.

QR Platba

Прозорий рахунок на збірку "Вікна про Україну"

— Як твої знайомі в Чехії реагують на те, чим ти займаєшся? Як реагують ті, хто тебе знає особисто?

— Реакції дуже різні — це як соціологічний зріз суспільства. Але я, чесно кажучи, не знаю людей, які б ставилися до цього відверто вороже або належали до дезінформованого, відкрито антиукраїнського середовища. Хтось мене підтримує, хтось просто ставиться нейтрально.

Деякі, можливо, навіть захоплюються, але не знають, як це висловити. Що ж до батьків — це окрема тема, бо вони завжди в емоційно вразливому становищі.

— А як ти пояснюєш їм поїздки у небезпечні регіони України?

— Спочатку я їм нічого не казав. Просто говорив, що їду на Закарпаття. Але це хороший приклад для всіх, хто публічно ділиться своїми поїздками в соцмережах — треба пам'ятати, що батьки теж можуть це побачити. Я сказав мамі, що ми їдемо передати кілька автівок на Закарпаття, а вона вже потім побачила фото з Києва, а згодом — і Харкова.

Я розповів їй усе вже після того, бо так було спокійніше. Звісно, їй це було неприємно. Вона натякала, що, можливо, це не моя справа, мовляв, хтось інший міг би це зробити. Але я пояснив: якщо не я — то, можливо, цього не зробить ніхто. Ми не можемо залишати українців без допомоги. Після таких розмов вона, зрештою, усе приймає.

Я не навантажую її зайвими деталями. Вона дуже важко сприймає будь-які згадки про війну. Якщо я скажу, куди впала ракета, чи згадаю щось подібне — вона просто не витримає.

Є велика різниця між міським середовищем і, наприклад, моїми друзями з дитинства на селі. Коли я приїжджаю до батьків і спілкуюся з місцевими чоловіками, ставлення трохи інше. Там підтримка не завжди очевидна. Але часто буває, що після моїх історій і прикладів — коли я показую, як багато роблять самі українці — люди кажуть: "Ну, це круто," і поступово змінюють ставлення. Тоді це набуває сенсу і для них.

— На твою думку, чи відрізняється розуміння солідарності з Україною серед чехів із великих міст і з провінції?

— Так, кожен уявляє солідарність по-своєму. Для багатьох це означає просто віддати щось, що тобі вже не потрібно — і вважати, що ти допоміг. Але я вважаю, що справжня солідарність — це коли допомога щось тобі коштує. У сільському середовищі це іноді треба пояснювати довше. А іноді краще взагалі не пояснювати — просто робити своє. ■

Історична довідка: чехи на Волині

Починаючи з 1868 року, Волинь стала новою батьківщиною для десятків тисяч чеських переселенців, які тікали від економічних негараздів та політичного тиску Австрійської імперії. Їхнім новим домом стала Волинь —родючий край, де вони збудували процвітаючі громади та принесли нові технології. Але XX століття втягнуло їх у вир світових воєн, революцій та жахіть нацистської окупації, змінивши мрію про спокійне життя на боротьбу за виживання.

Цей матеріал про столітній шлях волинських чехів: розкриває історію їх появи на українських землях, ключові етапи життя громади, її долю під час світових війн, зрештою, шлях повернення до Чехословаччини.

Поява та розселення.

Переселення чехів на територію Волинської губернії Російської імперії розпочалося у 1860-х роках, а особливо активізувалося з 1868 року. Чехів спонукали до виїзду бідність, нестача землі, невдоволення ремісників та інтеліґенції умовами праці, а також загальна пронімецька політика австрійської влади. Певну роль відіграла і розруха, спричинена австро-пруською війною 1866 року.

Привабливість Волині.

У Російській імперії, після скасування кріпацтва (1861) та придушення польського повстання (1863), з'явилося багато дешевої землі. Царський уряд конфіскував маєтки польських шляхтичів-учасників повстання і дешево їх розпродував, заохочуючи еміграцію з Європи. Додатковим стимулом були загальнослов'янські та проросійські симпатії, що існували в той час.

Ключову роль в організації переселення відіграли чеський політик Франтішек Палацкі, який вів переговори з російським урядом, та перші організатори Франтішек Пржібіл і Йозеф Оліч, які у 1868 році придбали маєток Глинськ та заснували перші чеські поселення.

Колонізація відбувалася стрімко: за перші десять років чехи заснували або частково заселили понад 100 населених пунктів. Переселенці купували здебільшого ліс, який викорчовували для створення орних земель. Вони принесли з собою нові методи господарювання та культури, такі як хміль, цукрові буряки та конюшина, чим суттєво вплинули на розвиток сільського господарства регіону.

Життя на Волині.

Чеська громада на Волині була глибоко інтегрована у багатонаціональне середовище, що сприяло розвитку національної та релігійної терпимості. Однак з часом, під тиском політики русифікації, 75% чехів прийняли православ'я.

В часи Першої світової війни Волинські чехи відіграли вирішальну роль у створенні чеських військових частин у Києві в 1914 році, що стало важливим кроком до здобуття незалежності Чехословаччини. Понад 1445 волинських чехів воювали у складі чехословацького війська в Росії.

Після Ризького мирного договору 1921 року Волинь була розділена між Польщею та Радянським Союзом, що розділило і чеську громаду. У радянській частині чехи зазнали репресій, зокрема проти вчителів.

Період Другої світової війни став найтрагічнішим в історії волинських чехів. Під час нацистської окупації (1941–1944) було жорстоко знищено село Чеський Малин, де загинуло 377 осіб, включно зі 105 дітьми. У цей час діяла чеська організація Руху опору "Бланік". Після визволення Волині у 1944 році близько 11 000 волинських чехів, включно з жінками, спонтанно вступили до 1-го Чехословацького армійського корпусу в СРСР, щоб боротися за звільнення своєї історичної батьківщини.

Репатріація.

Прагнення повернутися на історичну батьківщину з'явилося у волинських чехів одразу після створення незалежної Чехословаччини у 1918 році, але тоді уряд не підтримав цю ідею.

Основна хвиля 1947 року.

Перше офіційне прохання про реемігрaцію подали волинські воїни чехословацької бригади президенту Едварду Бенешу у 1943 році. 10 липня 1946 року було підписано міжурядовий договір між ЧСР та СРСР. Масове переселення відбулося у 1947 році і тривало 109 днів. За цей час з Волині на батьківщину повернулося 33 070 осіб, окрім солдатів, що вже перебували в Чехословаччині.

"Чорнобильські краяни" (1991–1993):

Договір 1946 року не поширювався на чехів, що проживали поза історичними межами Волинської губернії. Їхня реемігрaція стала можливою лише у 1991–1993 роках в рамках гуманітарної акції чеського уряду після Чорнобильської катастрофи. Тоді повернулося ще 1812 осіб. ■

Остап Українець: мова, культура та історія як елементи системи безпеки

Письменник, культурний діяч, автор влогу "Твоя підпільна гуманітарка", а віднедавна й військовослужбовець Остап Українець — з важливою новиною та глибокими роздумами в нашій сьогоднішній колонці. Він стане військовим представником при мовному омбудсмені. Чому він зважився на цей крок саме зараз? Як пов'язані "Культурні сили", відкат українізації та розкол на "цивільних" і "військових"? Публікуємо його пряму мову.

Я в ЗСУ рік і чотири місяці. За цей час у складі Культурних Сил я встиг попрацювати над низкою різних проєктів для ЗСУ, МЗС і МОН. Переважно на перетині питань публічної комунікації і безпеки. Вся ця робота, від розробки методичних матеріалів для гуманітарного блоку в навчальних центрах до підготовки культурно-дипломатичних турів, оберталась навколо єдиного питання — використання мови, культури та історії як елементів системи безпеки. Деякі проєкти вже втілені. Деякі в процесі розробки і втілення, тож маю надію, що за наступний рік-два ви про них почуєте.

Точно знаю, що дуже багато моїх колег та навіть наставників працюють у Силах оборони або на Сили оборони у тому ж загальному напрямку, що й ми. І за цей рік я бачив, як з дуже різних напрямків під впливом цих людей все більше формується спільне розуміння мови і культури як факторів безпеки. Факторів, які держава не диктує і якими напряму не розпоряджається, але які зобов'язана модерувати в різні способи. Наш відділ серед іншого працював над інтеграцією питань мови і культури в ширше бачення безпеки, а саме цим я й намагався займатися все свідоме життя — від викладання на безкоштовних курсах української мови, до заснування Гуманітарки, до серйозного занурення в систему російської ідеології і тактики війни культур. Зараз, видається, мені доведеться трохи звузити фокус роботи.

Практично всі в моєму оточенні зреагували на нове призначення мовного омбудсмена — інших кандидатур від уповноважених міністрів нема і, мабуть, не буде — як на загрозу безпеці. Я зреагував так само. Не знаю, чи такого результату від цього розголосу чекав хтось із нас, та я стану військовим представником при офісі омбудсмена.

У реалізації мовної політики є серйозні і системні проблеми, правда. Це і виконання законодавства щодо безкоштовних курсів, і системна проблема навчальних закладів. Але найбільша — парасолькова — це брак системної публічної комунікації щодо української мови і культури загалом. Комунікацій, що незмінно беруть за основу реальну науку, не вигадуючи приємних історій. Те, що я тут називаю публічними комунікаціями — спрощений варіант представлення цілком реальних даних для загального розуміння. Так сталося, що ці реальні дані суперечать темам і наративам, які Росія активно використовує в інформаційній війні, але не всі люди по інформацію звертаються до першоджерел. Мусить існувати широка — і консенсусна — база популяризації всіх гуманітарних сфер, що формують колективні ідентичності.

Кабінет Кременя створив міцну юридичну основу для правозахисту. Зберегти все, що було напрацьовано за ці роки — критично важливо. Але не можу не помічати думку, що самої юридичної бази мало би бути достатньо. Запитання про причини російськомовности українців наївне, але саме лише слово "асиміляція" не відповідає на питання про те, як виправити її наслідки. Та й не одна людина серйозно запитує *"Що ще має статись, аби російськомовні заговорили українською?"* Відповідь на це питання багато кому невідома, отже. Мені теж невідома, але я маю обґрунтовані припущення, і колеги, що працюють у Силах оборони, як видається, зі мною згодні.

"Відкат українізації", який ми бачимо — гадаємо що бачимо, позаяк самі звіти офісу вповноваженого за останню каденцію його не підтверджують — є вигасанням динаміки низового переходу і встановленням нового статусу кво української мови для населення, особливо ж російськомовного. Ми, хай не остаточно, але більшою мірою використали транзитивний потенціал мовного законодавства, не підкріпленого ширшою інфраструктурою курсів чи комплексною культурною політикою. Часткові кроки дали часткові результати.

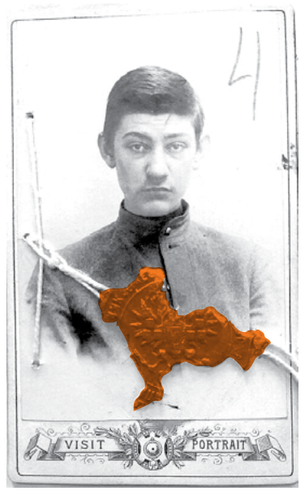
Повномасштабне вторгнення народило ще одну важливу, інтенсивно живлену Росією і фундаментально хибну лінію розколу між "цивільним" і "військовим" суспільством: в тилу говорять російською, бо солдати в окопах говорять російською. Я вживаю лапки, бо більшість наших військових — вчорашні цивільні. Тисячі нинішніх цивільних — звільнені з армії військові. В нас є одне суспільство, і проблеми в одному напрямку неминуче відображаються на всіх інших.

Я знаю немало мов. Але українська — єдина, яка у мене є. До виконання своєї частини роботи, до того, щоб українська мова залишилась невід'ємною складовою нашої спільної системи безпеки, докладу всіх сил. Але мовна політика це завжди суспільна справа, тому в цьому я не можу не покладатися на вашу спільну підтримку і порозуміння. ■

Ідеолог суверенної України —Дмитро Донцов. Погляд на спадщину мислителя

Текст: Олег Баланда

Ідеї Дмитра Донцова, українського мислителя, публіциста та політичного діяча, переживають нове осмислення в контексті сучасних викликів, що стоять перед Україною. Його думки, колись сприйняті як радикальні, сьогодні для багатьох звучать пророчо, особливо крізь призму передбачених ним трагічних подій XX та XXI століть, включно з нинішньою війною. В цій статті, натхненній автором влогу "Культ" Віталієм Стеценком, ми розповідаємо ким насправді був видатний український мислитель Дмитро Донцов.

Дмитро Донцов — випускник Мелітопольського училища

Біографія.

Дмитро Іванович Донцов народився 1883 року в Мелітополі, що тоді входив до Таврійської губернії Російської імперії. Цікаво, що ані місце народження, яке не було осередком українського духу, ані родинне оточення, де українська національна ідея не була пріоритетом, не віщували його майбутньої ролі одного з головних ідеологів українського націоналізму. Двоє його старших братів навіть ідентифікували себе як росіяни. Проте, Донцов зробив свій свідомий вибір.

Освіту він розпочав у Мелітопольському училищі, а 1902 року вступив на юридичний факультет Петербурзького університету. Саме там він зблизився з українською громадою, захопився творчістю Лесі Українки та почав активно цікавитися політикою, долучившись 1905 року до місцевої групи Української соціал-демократичної робітничої партії. Його політична діяльність не залишилася непоміченою: того ж року за промову на українському політичному віче його заарештували та ув'язнили в Лук'янівській тюрмі, хоча згодом звільнили за амністією. Другий арешт відбувся 1907 року, і після восьми місяців ув'язнення його випустили на поруки. Переслідування змусили Донцова 1908 року нелегально емігрувати до Галичини.

З 1911 року він мешкав у Львові, активно публікуючись в українській пресі. Початок Першої світової війни у 1914 році застав його на чолі Союзу Визволення України. Через російський наступ він переїхав до Відня, а потім до Берліна, де працював в Українській інформаційній службі. У 1917 році, здобувши у Швейцарії докторський ступінь із права, він повернувся до Львова, хоча юристом так і не став. У березні 1918 року Донцов переїхав до Києва, приєднавшись до української партії хліборобів-демократів, а згодом очолив бюро преси та українське телеграфічне агентство при гетьманському уряді Павла Скоропадського. Однак після видання Гетьманом Федеративної грамоти, Донцов розірвав із ним стосунки, опублікувавши різку критичну статтю. Це змусило його переховуватися в Києві. Завдяки Євгену Коновальцю та Симону Петлюрі, він отримав дипломатичне доручення і на початку 1919 року виїхав до Відня, а потім осів у Берні, керуючи пресовим відділом українського представництва у Швейцарії.

Пізніше, за підтримки Коновальця, Донцов відродив у Львові легендарний "Літературно-науковий вісник". Паралельно, з 1923 року, він очолював часопис "Заграва", маючи намір створити на його базі націоналістичну партію, проте ця мрія не здійснилася, і він остаточно відійшов від політичної практики. Початок Другої світової війни 1 вересня 1939 року приніс нові випробування: польська поліція ув'язнила його в концтаборі Береза-Картузька. Після звільнення внаслідок падіння Польщі, він опинився в Берліні, де прожив до літа 1940 року. Там на нього навіть було вчинено донос до гестапо за нібито полонофільство, але німці його не зачепили. Після війни Донцов опинився в американській зоні окупації Німеччини. Радянська влада заочно зарахувала його до воєнних злочинців, незважаючи на те, що він ніколи не брав участі у бойових діях. Його "зброєю" було перо, яким він невпинно викривав агресивну політику Росії. Побоюючись видачі СРСР, Донцов переїхав до Великої Британії, потім до США, і зрештою, з 1947 року, оселився в Канаді. Там він викладав українську літературу в Монреальському університеті та писав для діаспорних видань. Помер Дмитро Донцов 30 березня 1973 року, його могила знаходиться на українському цвинтарі в Баунд-Бруку, США.

Біографія Донцова – це шлях інтелектуала-одинака, погляди якого за життя мало хто розумів. Його думки часто були надто радикальними для свого часу, відрізняючись від панівних поглядів на майбутнє України та відносини з Росією. Однак історія показала правоту його найбільш радикальних ідей.

Ідея "українського провансальства" та передбачення Донцова.

Центральним у світогляді Донцова було поняття *"українського провансальства"*. Цим терміном він об'єднував усі, на його думку, помилкові версії української національної ідеї, які не передбачали повної, абсолютної незалежності України, без входження до будь-яких імперій чи федерацій. Донцов критикував тогочасну українську інтелектуальну та політичну еліту, включаючи таких постатей, як Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Микита Шаповал та інші, за їхню, як він вважав, схильність до компромісів з Росією, чи то у формі федерації, чи автономії у складі ліберальної Росії, чи навіть УРСР. Головним уособленням цих ідей він вважав Михайла Драгоманова та його послідовника Грушевського. Донцов цитував Грушевського, який пропонував здобувати автономію України "з можливим спокоєм і розвагою", уникаючи боротьби.

Донцов був чи не єдиним, хто на початку XX століття послідовно виступав за повну державну незалежність України від Росії. Він стверджував, що будь-яке "співжиття" з Росією чи "м'яка автономія" неминуче призведуть до катастрофи. Саме Донцов передбачив колективізацію, репресії, геноциди і навіть нинішню війну понад 100 років тому. Багато його ідей, що колись здавалися екстраваґантними, сьогодні стали трагічними фактами української історії.

Цікаво, що саме Донцова першим назвали "українським фашистом" і "поплічником Гітлера" через його наполягання на сепаратній українській національній ідеї, вільній від російського впливу. Цей наратив не є вигадкою сучасної російської пропаганди, а має давніше коріння.

Сутність національної ідеї за Донцовим.

Для Донцова українська національна ідея мала бути вольовою, сильною та дієвою. Він відкидав пасивність та очікування, що Росія сама "відпустить" Україну чи допоможе їй розвиватися. На противагу "етиці лагідних" та "толеранції до ворожої правди", він пропонував "мораль сильних" та "твердість".

Ключові аспекти його бачення національної ідеї:

- Абсолютний суверенітет: жодних федерацій, конфедерацій чи васальства.
- Експансивність (неімперіалістична): національна ідея не може замикатися в собі, вона повинна "нести щось за межі наших кордонів". Йдеться не про завоювання, а про культурний та ідеологічний вплив, подібний до американської чи британської національних ідей, які, хоч і нав'язувалися часом силою, але також приймалися добровільно.
- Воля: не просто відсутність начальника, а сила, честь, можливість, що є інструментом і ціллю. Ідеальний українець за Донцовим – це "вольовий, сильний, озброєний, освічений націоналіст", здатний захистити свою землю. Ідеалом тут може слугувати козак часів Хмельницького чи Сагайдачного.
- Духовність і традиція: моральні та духовні цінності мають переважати над матеріальними. Він пропонував спиратися на традиційні християнські догми. Національна ідея, за Донцовим, – це створення чогось вічного, працяючи нинішнього покоління заради майбутніх.
- Роль активної меншості: для втілення великої національної ідеї потрібна активна, пасіонарна меншість, оскільки більшість, на його думку, схильна слідувати за лідерами.
- Пафос: національна ідея має бути піднесеною, "гонористою", здатною надихати на великі вчинки, а не нагадувати бухгалтерську книгу.

Важливо зазначити, що, говорячи про націю, Донцов не закликав до вигнання етнічних меншин. Українська нація мала бути центром країни та ідеї, а інші народи могли жити і працювати поруч. Таким чином, приписуваний йому "примітивний, брутальний фашизм" є спотворенням його поглядів пропагандою.

Погляд Донцова на Росію (Московію)

Значну частину своєї творчості Донцов присвятив аналізу феномену Росії, яку він часто називав Московією. Він вважав її головним, екзистенційним ворогом України, який "ніколи, за жодних обставин... від нас не відчепиться". Сценарій мирного співіснування та розвитку двох країн, на його думку, неможливий; може існувати або Україна як високорозвинена країна, або Росія.

Донцов описував Росію як "вампіра, який живеться нашою кров'ю", поглинувши українські духовні, культурні та організаційні традиції після Переяславської угоди, яка, на його думку, перетворила Московію з "улусу колишньої Монгольської імперії" на щось більше. Якщо Україна остаточно звільниться, Росія, за Донцовим, втратить усе це і знову стане

Дмитро Донцов – студент Петербурзького університету

"придатком Глобального Сходу", наприклад, Китаю.

Ключові характеристики російської ментальності та держави, на які вказував Донцов:

- Чинники формування: безмежний простір, невичерпність природних багатств і людського матеріалу; зв'язаність і безправність суспільних станів; брак диференціації особи від загалу.
- Неприйняття інших націй та асиміляція: на відміну від США чи Канади, де можлива подвійна ідентичність (наприклад, американець китайського походження), у Росії визнання себе росіянином означає відмову від своєї етнічної ідентичності. Росіяни не просто вимагають відмежування від власних коренів, а й змушують цілі народи "ненавидіти самих себе".
- Неприйняття інших традицій: стаючи росіянином, людина має відмовитися від своєї релігійної, духовної та культурної спадщини.
- Зневага до особистості: особа завжди пригнічена, розчинена в державі та громаді. Це контрастує з європейською повагою до особистості та її прав.
- "Русскій мір": сучасна версія російської національної ідеї, що несе негативні конотації.
- Месіанство (ідея Катехона): росіяни, згідно з Донцовим, вважають себе "Катехоном" – останнім бастіоном, що стримує остаточне поглинання світу дияволом. Ця парадоксальна ідея породжує фанатизм, з яким росіяни діють, не маючи сумнівів у власних помилках і не відчуваючи потреби в повазі до власної особистості. (Цим пояснюється цитата Путіна: "ми як мученики попадемо в рай, а всі інші просто здохнуть".)
- Зневага до еліт та опора на "чернь": російська влада завжди маніпулювала "черню", "глибинним народом" для досягнення своїх цілей, спрямовуючи її на знищення.
- Дихотомія Схід-Захід: Росія протиставляє себе Заходу, її суть – "рух східного хаосу проти західної логіки та проти порядку", "енергія, яка прагне все знищити".

Процес очищення України від усього російського, від можливості ототожнення з росіянами (мова, культура, пам'ятники) Донцов вважав надважливим завданням. Він писав, що українців сприймають за росіян через поширеність російської культури в Україні.

Дмитро Донцов – після арешту

Роль церкви та традиції.

Донцов надавав великого значення церкві в контексті національної ідеї. В умовах поширення соціалізму та ліберального капіталізму (які він розглядав як прояви матеріалізму та атеїзму), що виступали проти церкви, Донцов бачив у ній носія "емоційного елементу", здатного запалювати людей на дії, що виходять за межі прагматичного розрахунку та миттєвої вигоди. Великі ідеї, на його думку, завжди є "романтичною авантюрою" і вимагають жертв заради майбутнього.

Церква, за Донцовим, стабілізує традицію. Однак його традиціоналізм був "помірним" і відрізнявся від, наприклад, ідей Рене Генона з його вірою в примордіальну традицію доісторичних цивілізацій. Для Донцова важлива була повага до національної традиції (ритуали, рід, батьківство, зв'язок із землею), а не до абстрактної "традиції людства". Земля для нього була священною, бо на ній живе нація і поховані предки.

Донцов про українських діячів: критика та пошана.

Донцов був надзвичайно критичним до більшості своїх сучасників – українських культурних та політичних діячів, називаючи їх "провансальцями" за схильність до компромісів з Росією. Він звинувачував майже всіх у москвофільстві, яке, на його думку, неминуче призведе до геноциду.

Єдиною постаттю, яку Донцов беззастережно поважав і вважав пророком, був Тарас Шевченко. Він бачив у Шевченкові носія "архетипу українства", а в його розумінні волі – центральну ідею для нації. Донцов також відзначав, як радянська ідеологія намагалася привласнити Шевченка, спотворюючи його образ і замовчуючи його антиросійські погляди (наприклад, пояснюючи слово "москаль" у "Катерині" як "російський офіцер Білої гвардії", а не росіянин загалом).

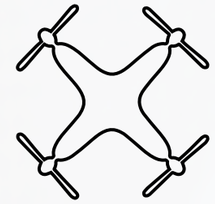
Донцов вважав, що відродження України можливе через відродження описаного Шевченком архетипу козацтва – високоефективної, самоорганізованої військової громади з елементами прямої демократії. Він підкреслював глибокі демократичні традиції України, згадуючи Конституцію Пилипа Орлика як першу в Європі. Цитуючи Шевченка, Донцов наголошував, що найнебезпечніший ворог України – внутрішній, зокрема корупція.

Спадщина та актуальність.

Дмитро Донцов залишається фігурою складною та суперечливою, передусім через те, що його ідеї необхідности силового утвердження нації та безкомпромісности у відносинах із Росією, призвели до звинувачень у фашизмі, переважно з боку радянської пропаганди. Однак безсумнівно він був інтелектуалом європейського масштабу, який вільно орієнтувався у філософських теоріях та світовій історії. Той факт, що за зберігання його книг в СРСР можна було отримати 15 років ув'язнення, свідчить про те, наскільки радянський режим боявся його ідей.

Тепер, коли Україна знову бореться за свою незалежність, багато тез Донцова звучать не просто актуально, а й навіть пророче. Його аналіз російської імперської сутності, його наполягання на повній суверенності та необхідності сильної, вольової нації знаходять відгук у багатьох українців.

Знайомство з ідеями Дмитра Донцова – це, безперечно, складний, але важливий досвід для розуміння тяглості українського наративу від минулого до сьогодення. Його праці, зокрема "Ідеологія", спонукають до роздумів, дискусій та переосмислення шляхів розвитку української нації та держави. Ігнорувати його інтелектуальну спадщину сьогодні навряд чи можливо. ■

АРМІЯ 3D-ДРУКУ: ДРУКАРМІЯ В БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНУ

З початку повномасштабної війни в Україні технологія 3D-друку стала ключовим інструментом у підтримці оборонних сил. Проєкт Друкармія (англійською Print Army) що працює з початку конфлікту, об'єднує спільноту волонтерів не лише в Україні, але й по всьому світу. Його головна мета — виготовляти необхідні компоненти для української армії за допомогою 3D-принтерів, швидко, ефективно та з мінімальними витратами.

ЯК ПРАЦЮЄ ПРОЄКТ

Принцип роботи проєкту простий. Військові підрозділи подають запит на конкретні вироби, які їм потрібні на фронті, наприклад, для дронів, стабілізатори для гранат чи медичне обладнання. Після реєстрації на веб-платформі drukarmy.org.ua волонтери починають друк деталей на своїх принтерах згідно з отриманими специфікаціями. Після цього готову продукцію відправляють на збірні пункти, звідки вона доставляється безпосередньо до військових частин.

На платформі зараз залучено понад **7 500 активних друкарів,** які використовують **більше ніж 9 000 принтерів**, що вже надрукували понад **240 тонн пластикових виробів**. Від 3D-друку залежить чимало військових операцій — від виробництва деталей для дронів до медичних інструментів і запчастин для техніки. Поточний обсяг замовлень становить понад **25 тонн пластику**, що свідчить про постійну потребу в цих виробах.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ВОЛОНТЕРІВ

До проєкту долучилися волонтери з **13 країн** за межами України, де друкуються деталі, що не є зброєю або її компонентами, щоб не порушувати міжнародне право. Зарубіжні хаби розташовані у Великій Британії, Німеччині, країнах Балтії та Польщі, а також в інших європейських країнах, **включаючи Чехію**.

Принтери, які фізично не розташовані в Україні, не друкують проєкти, що можуть нагадувати зброю, а лише з розділу "міжнародний", оскільки в деяких країнах таке виробництво може бути забороненим

УЧАСТЬ ЧЕХІЇ В ПРОЄКТІ

У Чехії головним координатором проєкту є пан **Ярослав Геренок з Брна**. У Чехії наразі залучено **30+** друкарів із загалом **45+** принтерами. Виробництвом займаються волонтери та ентузіасти українського походження, чехи та словаки. Хаб збору, перевірки якості та відправки в Україну розташований **у Брні**. З Чехії вже було відправлено в Україну **600+** кілограмів деталей, надрукованих на 3D-принтерах. Чеська спільнота налічує **16 активних учасників,** які допомагають підтримувати оборону України.

ПЕРЕВАГИ ТА ВНЕСОК ПРОЄКТУ

Проєкт Друкармія має кілька ключових переваг. По-перше, децентралізований характер друку дозволяє виготовляти необхідні деталі швидко і гнучко, відповідно до потреб фронтових підрозділів. По-друге, завдяки 3D-друку знижуються витрати та збільшується доступність специфічних деталей, які інакше було б складно або дорого забезпечити. І, найголовніше, цей вид виробництва практично неможливо повністю зупинити противнику, оскільки він відбувається в приватних домівках і маленьких майстернях.

Якщо у вас є 3D-принтер і ви хочете долучитися до підтримки оборони України, це легко зробити. Достатньо зареєструватися на вебсайті проєкту (drukarmy.org.ua) і почати приймати замовлення. Навіть без принтера ви можете долучитися як координатор або донор. Принтери, такі як BambuLab A1, **які можна придбати за приблизно 200 євро**, є ідеальним вибором для початківців.

СПІЛЬНОТА ТА ПІДТРИМКА

Спільнота Друкармія відкрита та дружня. На форумах та в чатах можна ділитися досвідом і вирішувати технічні питання. У Чехії ви можете звернутися до пана Ярослава Геренка, який надасть необхідну інформацію та підтримку. Для отримання більш детальної інформації та реєстрації відвідайте офіційний вебсайт проєкту **drukarmy.org.ua** або Facebook-сторінки, вказані нижче.

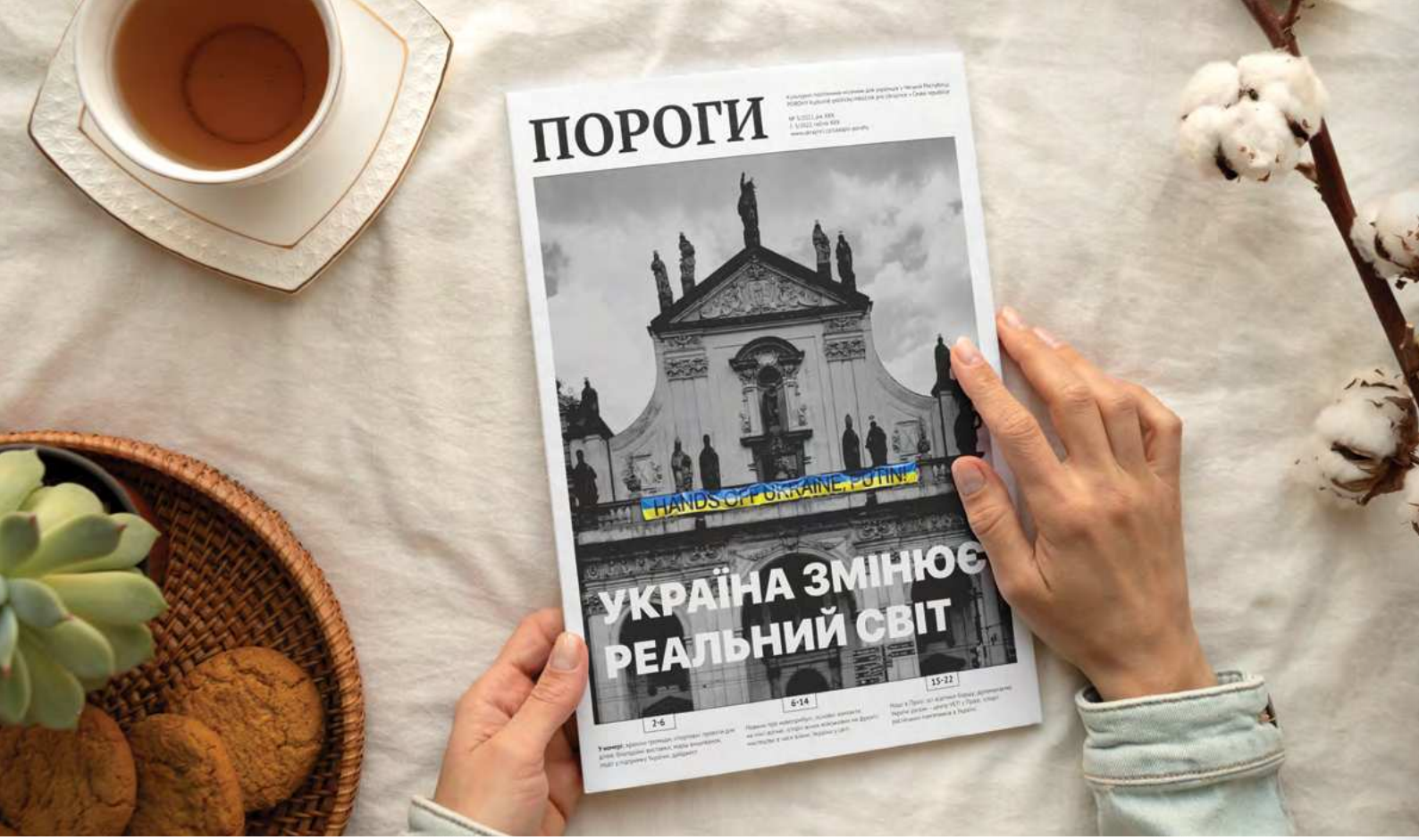
НА ЗАВЕРШЕННЯ

Друкармія є прикладом того, як сучасні технології можуть допомогти в кризових ситуаціях і підтримати оборонні зусилля країни. Кожен надрукований виріб може бути різницею між успіхом та поразкою на фронті. Для всіх, хто бажає долучитися до захисту України та підтримати її армію, цей проєкт надає ідеальну можливість.

КОНТАКТИ ТА ІНФОРМАЦІЯ:
Ярослав Геренок
Телефон, Whatsup: +420702931140,
Telegram @gerenok
Email: yaroslavgerenok@gmail.com

Друкармія
Вебсайт: drukarmy.org.ua/en
FB група Українська (міжнародна):
facebook.com/groups/517621483912615
Чеська FB група – закрита:
www.facebook.com/groups/1743588773112822

Представлення підсумував Іван Господар
(залучений друкар і пропагандист)
ivanhospodar@gmail.com

Посилання на формуляр

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА "ПОРОГИ" ВСЬОГО ЗА 700 CZK / РІК РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ

QR Platba

Замовити часопис можна так:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату
та адресу замовника.

Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

instagram.com/porohyjournal

facebook.com/PorohyJournal

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 3/2025, рік XXXIII. Підписано до друку 30 червня 2025 року. **Ел. пошта**: uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса**: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували**: Тетяна Баланда, Олег Баланда. **Художнє оформлення та верстка**: Тетяна Баланда, www.plttn.com. Використовуються повідомлення пресслужб посольств, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис видається із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: "Українська ініціатива в ЧР", Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт**: editorial@porohy.cz, www.porohy.cz; facebook.com/PorohyJournal; instagram.com/porohyjournal; **розрахунковий рахунок**: 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12 krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského "porih" – práh, říční práh. Číslo 3/2025, ročník XXXIII. Uzávěrka: 30. Června 2025. **E-mail**: uicr@centrum.cz, **web**: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili**: Teťana Balanda, Oleh Balanda. **Art director a redaktor**: Teťana Balanda, www.plttn.com. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská Iniciativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt**: editorial@porohy.cz, www.porohy.cz; facebook.com/PorohyJournal; instagram.com/porohyjournal; **číslo účtu**: 1925774379/0800.

MINISTERSTVO KULTURY